

Кімге: Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің Халықты әлеуметтік қорғау саласындағы реттеу комитетінің төрағасына - Төлеген Қапақұлы Оспанқұловқа

Автордың аты-жөні және лауазымы: Тельбаева Толқынай Серікқызы, «Ұлытау облысы бойынша Ішкі мемлекеттік аудит департаменті» ММ Қаржылық есептілік аудиті бөлімінің бас маманы – мемлекеттік аудитордың ассистенті

Күні: 21.04.2025ж.

АНАЛИТИКАЛЫҚ ЖАЗБА

Тақырыбы: «Мүгедектігі бар адамдардың қоғамдағы интеграциясы: қиындықтар мен мүмкіндіктер».

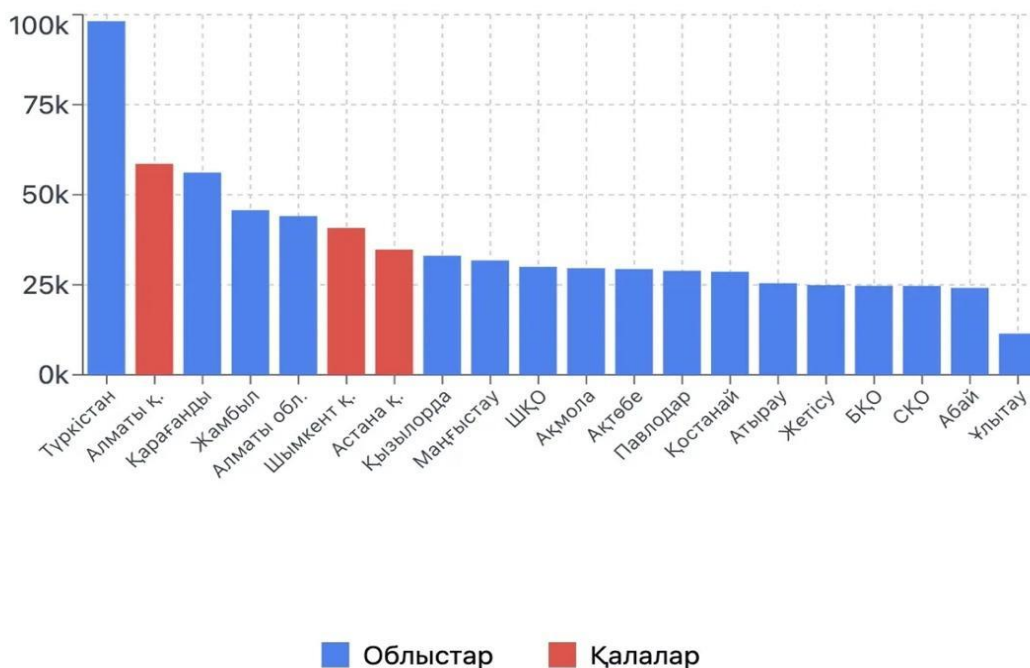
Кілт сөздер: мүгедектігі бар адамдар, жұмыспен қамту, әлеуметтік қолдау.

Кіріспе

Қазақстандағы мүгедектігі бар адамдардың қоғамға толыққанды интеграциялануы – әлеуметтік саясаттың басты бағыттарының бірі. Бұл мәселе тек құқықтық тұрғыдан ғана емес, әлеуметтік, экономикалық және мәдени аспектілерде де өзекті. Мақсатымыз – мүгедектігі бар адамдардың қоғамдағы интеграциясына кедергі келтіретін қиындықтарды анықтап, олардың мүмкіндіктерін талдау. Зерттеу әдістері ретінде статистикалық деректер, заңнамалық актілер және халықаралық тәжірибелерді қарастыру қолданылды.

Негізгі бөлім

2025 жылы Ұлытау облысында мүгедектігі бар адамдардың нақты саны туралы ресми дерек әзірге жарияланбаған. Алайда, 2023 жылғы мәліметтерге сәйкес, облыста 11 452 мүгедектігі бар адам тіркелген, бұл Қазақстан бойынша ең төменгі көрсеткіштердің бірі болып табылады [1] .

ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің деректері бойынша

Өңірлер бойынша мүгедектігі бар адамдардың саны

Мүгедектігі бар адамдардың саны жыл сайын шамамен 2–3% өсіп отыратынын ескерсек, 2025 жылы бұл көрсеткіштің 11 700–11 800 адамға дейін жетуі мүмкін. Дегенмен, бұл тек болжам, нақты мәліметтер ресми статистика жарияланғаннан кейін белгілі болады.

Қиындықтар мен сын-қатерлер:

1. Жұмыспен қамту деңгейінің төмендігі: Қазақстанда мүгедектігі бар адамдардың тек 28%-ы жұмыспен қамтылған, бұл көрсеткіш Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдеріндегі 60-70%-дық деңгейден айтарлықтай төмен. Кәсіпорындардың мүгедектігі бар адамдарды жұмысқа орналастыру квотасын сақтамауы, бейімделген жұмыс орындарының болмауы және еңбек қауіпсіздігінің қамтамасыз етілмеуі негізгі кедергілер болып табылады [2].

2. Құқықтық және инфрақұрылымдық шектеулер: Мүгедектігі бар адамдардың білім алу, денсаулық сақтау, мәдени және спорттық іс-шараларға қатысуы үшін қажетті инфрақұрылымның жетіспеушілігі, сондай-ақ ақпаратқа қолжетімділіктің шектеулігі олардың қоғамға толыққанды қатысуына кедергі келтіреді.

3. Қоғамдық стереотиптер мен кемсітушілік: Мүгедектігі бар адамдарға қатысты қоғамда қалыптасқан теріс стереотиптер мен кемсітушілік олардың әлеуметтік мәртебесіне және өмір сапасына теріс әсер етеді [3].

Мүмкіндіктер мен даму сценарийлері:

1. Заңнамалық және нормативтік-құқықтық база: Қазақстан Республикасында мүгедектігі бар адамдардың құқықтарын қамтамасыз ету және тұрмыс сапасын жақсарту жөніндегі 2025 жылға дейінгі ұлттық

жоспар қабылданған. Бұл жоспар мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияны іске асыруға және инклюзивті қоғам құруға бағытталған [4].

2. Әлеуметтік қолдау шаралары: Әлеуметтік кодексті іске асыру шеңберінде мүгедектігі бар адамдарға әлеуметтік қолдау шаралары күшейтілген. Мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақылардың мөлшері арттырылып, әлеуметтік қызметтер порталы арқылы қызмет көрсету көлемі ұлғайды [5].

Облыста мүгедектігі бар адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту мақсатында бірқатар шаралар жүзеге асырылуда. Мәселен, 2024 жылдың шілде айындағы мәлімет бойынша, әлеуметтік инфрақұрылымның 81 нысаны толық бейімделіп, жыл соңына дейін 148 нысанды бейімдеу жоспарланған [6].

Халықаралық тәжірибе

Біріккен Ұлттар Ұйымы мүгедектігі бар адамдардың құқықтарын қорғау және олардың қоғам өміріне толыққанды қатысуы үшін тең мүмкіндіктер жасау бағытында белсенді жұмыс жүргізуде. Қазақстан осы бағытта халықаралық стандарттарға сәйкес шаралар қабылдауда [7].

Қорытынды

Мүгедектігі бар адамдардың қоғамға толыққанды интеграциялануы үшін құқықтық, әлеуметтік және инфрақұрылымдық мәселелерді шешу қажет. Қазақстанда осы бағытта бірқатар шаралар қабылданғанымен, әлі де шешілмеген мәселелер бар. Бұл мәселелерді шешу үшін барлық мүдделі тараптардың бірлескен жұмысы қажет.

Ұсынымдар

1. Жұмыспен қамту шараларын жетілдіру. Мүгедектігі бар адамдарды жұмысқа орналастыру квотасын сақтау және бейімделген жұмыс орындарын құру арқылы жұмыспен қамту деңгейін арттыру;

2. Инфрақұрылымды жетілдіру: Мүгедектігі бар адамдар үшін білім беру, денсаулық сақтау, мәдени және спорттық іс-шараларға қатысу мүмкіндіктерін қамтамасыз ету үшін инфрақұрылымды жақсарту;

3. Қоғамдық сананы өзгерту: Мүгедектігі бар адамдарға қатысты қоғамдық стереотиптер мен кемсітушілікті жою үшін ақпараттық-насихат жұмыстарын жүргізу;

4. Халықаралық ынтымақтастықты нығайту: Халықаралық тәжірибелерді зерттеп, оларды Қазақстан жағдайына бейімдеу арқылы мүгедектігі бар адамдардың қоғамға интеграциялануын қамтамасыз ету.

Пайдаланған дереккөздер тізімі

1. forbes.kz/articles/zertteu-kazakstanda-mugedektg-baradamdardyn-sany-12-zhylda-287-ga-ost-bd7b00

2. Қазақстан Республикасында мүгедектігі бар адамдардың құқықтарын қамтамасыз ету және тұрмыс сапасын жақсарту жөніндегі 2025 жылға дейінгі ұлттық жоспар. Әділет АҚЖ. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000326>

3.Қазақстан мүгедектігі бар адамдардың құқықтарын қорғау және олардың қоғам өміріне толыққанды қатысуы үшін тең мүмкіндіктер жасау бағытында белсенді жұмыс жүргізуде.

<https://www.gov.kz/memleket/entities/ombudsman-zhetysu-oblysy/press/news/details/938391>

4.Мүгедектігі бар адамдардың негізгі құқықтары мен міндеттері қандай? Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институты».

<https://www.zqai.kz/kk/node/15899>

5.Мүгедектігі бар адамдарды әлеуметтік қорғау: Көмек, оңалту және кедергісіз орта. DKNews.kz. <https://dknews.kz/kz/kazak-tilindegi-makalalar/341410-mugedektigi-bar-adamdardy-aleumettik-korgau-komek>

6.Egemen: egemen.kz/article/369208-ulytau-oblysynda-mugedektigi-bar-adamdar-ushin-81-obekt-beyimdeldi

7.БҰҰ: Мүгедектігі бар адамдардың 80%-і табысы төмен не орташа елдерде өмір сүреді. Factcheck.kz. <https://factcheck.kz/kaz/media-me-kz/buu-mugedektigi-bar-adamdardyn-80-i-tabysy-tomen-ne-ortasha-elderde-omir-sure>